

**CHET TILI TA'LIMIDA AKSIOLOGIK YONDAŠUVNING FALSAFIY-
PEDAGOGIK ASOSLARI VA UNING MADANIYATLARARO
KOMPETENSIYADAGI O'RNI**

Nasibaxon Jakbarova – Namangan davlat chet

tillari instituti, “Ingliz tili o‘qitish metodikasi”

kafedrasi katta o‘qituvchisi, ped.f.f.d (PhD)

jakbarovanastinka@gmail.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada chet tili o‘qitish metodikasida aksiologik yondashuvning nazariy va amaliy asoslari tadqiq etiladi. A.V. Kiryakova, E.I. Passov va I.A. Zimnyaya kabi olimlarning aksiologik modellari tahlil qilinib, ularning O‘zbekiston milliy metodika maktabi (J.J. Jalolov, G.T. Mahkamova) an‘analari bilan uyg‘unligi ko‘rsatib o‘tilgan. Tadqiqotda madaniyatlararo muloqot jarayonida qadriyatlar filtri va milliy-madaniy identifikatsiyaning ahamiyati asoslab berilgan.*

1. INTRODUCTION (KIRISH)

Antik falsafadan boshlab insoniyat tafakkurida muhim o‘rin egallagan aksiologiya (yunoncha: *axios* — qadriyat, *logos* — ta'limot) bugungi kunda zamonaviy pedagogik paradiagmaning markaziy qismiga aylandi. Chet tili ta'limida aksiologik yondashuv o‘rganuvchining nafaqat lingvistik, balki madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini (MMK) shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

S.G. Ter-Minasovning ta'kidlashicha, madaniyatlararo muloqotdagi eng katta to'siq tilni bilmaslik emas, balki "qadriyatlar farqi"dir [1]. Shu nuqtai nazardan, chet tilini o'qitish faqat grammatika va lug'at o'rgatish emas, balki o'zga madaniyat qadriyatlarini anglash va ularni milliy qadriyatlar bilan qiyosiy tahlil qilish jarayonidir.

2. METHODS (METODLAR)

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- **Qiyosiy-tahliliy metod:** G'arb (M. Scheler, N. Hartmann) va Sharq metodist olimlarining aksiologik qarashlari qiyoslandi.
- **Modellashtirish:** A.V. Kiryakovning uch bosqichli aksiologik modeli chet tili darslariga adaptatsiya qilindi.
- **Sintez:** I.A. Zimnyayaning "kompetensiya" va "qadriyat" tushunchalari o'rtasidagi bog'liqlik nazariyalari umumlashtirildi.

3. RESULTS (NATIJALAR)

Tadqiqot natijasida aksiologik yondashuvning chet tili ta'limidagi uchta asosiy funksiyasi aniqlandi:

3.1. Qadriyatlarni shakllantirishning uch bosqichli modeli (A.V. Kiryakova bo'yicha):

1. **Qidirish bosqichi:** Talaba chet tili orqali yangi hayot tarzi va axloqiy me'yorlarni (masalan, inglizlardagi *punctuality*) kashf etadi.

2. **Baholash bosqichi:** O'zbek madaniyatidagi "jamoaviylik" (*collectivism*) va g'arbdagi "individuallik" (*individualism*) kabi qadriyatlar xolis qiyoslanadi [2].
3. **Tanlash bosqichi:** Talaba o'zining kelajakdagi professional muloqot strategiyasini belgilaydi.

3.2. Aksiologik "filtr" va Kommunikativ vaziyat: E.I. Passovning metodologiyasiga ko'ra, darslikdagi har bir matn aksiologik yuklamaga ega bo'lishi shart [3]. I.A. Zimnyaya esa til materialining shaxsiy qadriyatlar "filtri"dan o'tishi muloqotning mexanik emas, balki mazmunli bo'lishini ta'minlashini isbotladi [4].

4. DISCUSSION (MUHOKAMA)

O'zbekiston metodika maktabida aksiologik yondashuv o'ziga xos antropotsentrik xarakterga ega. J.J. Jalolov ta'kidlaganidek, "madaniyatlar muloqoti" tamoyili talabaning ma'naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirishda bosh mezon bo'lishi kerak [5].

G.T. Mahkamova o'z tadqiqotlarida "milliy-madaniy identifikatsiya" tushunchasiga urg'u berib, chet tili o'qituvchisini ikki dunyoqarash — Sharq va G'arb — o'rtasidagi "diplomat" sifatida tavsiflaydi [6]. Globallashuv sharoitida aksiologik yondashuv talabaning o'z milliy o'zligini (oilaga hurmat, mehmonnavozlik, bag'rikenglik) saqlab qolgan holda umuminsoniy qadriyatlarni o'zlashtirishiga xizmat qiladi.

5. CONCLUSION (XULOSA)

Aksiologik yondashuv bo'lajak chet tili o'qituvchilarining MMK darajasini oshirishning metodologik asosi hisoblanadi. Chet tili darslarida qiyosiy madaniyat tahlili (*contrastive culture analysis*) va madaniy simulyatsiya o'yinlaridan foydalanish talabalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. O'zbekiston ta'lim standartlarida MMKning alohida komponent sifatida ajratilishi aksiologik yondashuvning nafaqat nazariy, balki strategik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. **Тер-Минасова С.Г.** Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Слово, 2000.
2. **Кирьякова А.В.** Теория ориентации личности в мире ценностей. – Оренбург, 2011.
3. **Пассов Е.И.** Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования. – М.: Просвещение, 2010.
4. **Зимняя И.А.** Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5.
5. **Jalolov J.J.** Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
6. **Mahkamova G.T.** Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish. – Toshkent: Fan, 2010.